

korte mededelingen

Duitsers woest over Limburgse mussenjacht

In 'De Limburger' van 7 augustus 1982 verscheen een bericht uit Valkenburg, waarin wordt gemeld dat het vangen van Huismussen door Limburgse boeren in het Duitse grensgebied de vogelliefhebbers heeft aangezet tot massale protesten.

Op het bericht (zie ook 'Het Vogeljaar' 30(3): 160) dat een aanval op de Huismussen is begonnen, omdat ze schade zouden aanrichten aan de graangewassen is men direct inghaakt. Franz-Josef Peters van de afdeling Ubach-Palenberg van de Duitse Bond tot Bescherming van Vogels is des duivels over, deze, volgens hem, ontoelaatbare vangpraktijken. Hij heeft het hoofdbestuur van de Duitse organisatie verzocht om bij de Nederlandse ambassadeur in Duitsland te protesteren tegen het opruimen van Huismussen. Ook wil men nagaan of tegen het Staatsbosbeheer gerechtelijke stappen kunnen worden ondernomen. Zusterverenigingen uit de grensstreek zijn eveneens opgeroepen om te protesteren. Peters noemt de aanval op de Huismussen ronduit vogelmoord. 'Onvoorstelbaar. Wanneer het de boeren slecht gaat hebben de Huismussen het gedaan', zo zeggen ze.

Knobbelzwanen vogelvrij

Met enige verwondering en verontrusting heb ik vanaf dit voorjaar het gesol met Knobbelzwanen nauwlettend in het oog gehouden. Van jagerszijde heeft men klaarblijkelijk de bedoeling de knobbelzwaanpopulatie te minderen door afschot. Dit als gevolg van het feit dat boeren zich beklaagd hebben over een te grote begrazingsdruk in het voorjaar. Men heeft toen ingegrepen door in de tweede en derde week van april 1982 ongeveer 150 van de 200 in de polders verblijvende niet-geslachtsrijpe Knobbelzwanen af te schieten. Broedparen werden voor 90% ongemoeid gelaten. Een enkel broedpaar werd gehalveerd of het nest werd vernield.

Nu, medio oktober 1982, is de aanwas vliegvlug en zitten de broedvogels met pullen verspreid in de polders. En opeens voelen de jagers zich weer geroepen de eventuele toekomstige landbouwschade te minimaliseren door de oude vogels met hun jongen te doden met het doel de Vijfheerenlanden en de Alblasserwaard te vrijwaren van een sierlijke watervogel als de Knobbelzwaan.

In het voorjaar was het beleid van de ambtenaar van Staatsbosbeheer zo dat er ongeveer 5 exemplaren op een troep van 20 of meer Knobbelzwanen werden afgeschoten door middel van een drijfjacht met hagelgeweer. Nu, in het najaar, is het beleid kennelijk dat de overgebleven families worden gelijk-

deerd (het genoeg van het broeden en het grootbrengen van de jongen, zo denkt men, hebben ze dan toch nog mogen smaken).

Tot de Tweede Wereldoorlog waren alle Knobbelzwanen eigendom van particulieren (donshandel). Na de Tweede Wereldoorlog was hier geen controle meer op en breidde de populatie zich zienderogen uit.

De laatste jaren worden door enkele particulieren ook nog wel zwanen gehouden, nu echter voor kasteelvijvers en parken. Dit houden van zwanen vraagt ook een zekere vakkennis: Ten eerste het leewieken van oude vogels. Vervolgens het uitzetten van paren her en der in de polders en een week na het uitkomen het leewieken van de jongen.

In het najaar of in de winter worden de knobbelzwaanfamilies gevangen voor de leefhandel (parken en vijvers) of ze worden genekt (net zoals een kooiker doet) voor de donshandel. Deze beroepsdeskundigheid wat betreft het beheren van een knobbelzwaanpopulatie en het kunstmatig bijhouden van de aantallen is bij lange na niet zo aanstootgevend en uit ethische motieven en humanitair oogpunt te verkiezen boven het afschot in de vlucht met een hagelgeweer.

En tot slot:

Moge het vakmanschap uit het verleden een goede leidraad wezen in het heden!

■ W. Jongejan, Pr. Margrietstraat 38, 4231 AV Meerkerk.

Wilde Eenden, die hun jongen niet meer accepteren

Vorig jaar, toen ik aan het 'vogelen' was op Hoogelande werd mijn aandacht gevestigd op een schel gepiep uit een sloot. Mijn vermoeden, dat het enkele jonge Wilde Eendjes betrof, bleek te kloppen. Het waren er vier van ongeveer twee weken oud. Omdat ik dat jaar de eendenmoeders in dat gebied op kaart had staan bleek het niet moeilijk om de moeder op te zoeken. Ze bevond zich enkele honderden meters terug vlak na een splitsing van de sloot. Inderdaad miste zij precies vier jongen. Nu was het zaak de jongen terug naar de moeder te sturen. Al snel hoorden zij het gekwaak van hun moeder, waarop zij afstevenden. Op nog maar enkele meters afstand verwijderd vloog de moeder op het viertal af en had er snel enkele krachtig met de snavel gebeten. Door de ontstane consternatie mengden de andere jongen zich snel door het viertal. Hierna werd het weer rustig. Ook dit jaar kreeg ik weer met zo'n geval te maken. Helaas moest nu het afgedwaalde jong het met de dood bekopen.

Dat ik mij verward heb met andere moeder-eenden is uitgesloten. Van alle moeder-eenden in dat gebied houd ik voor zover mogelijk, dag op dag bij hoeveel jongen ze nog hebben. Op den duur is het mogelijk elke moeder indi-

vidueel aan haar uiterlijk te herkennen.

Uit bovenstaande concludeer ik dat deze twee moeders haar eigen jongen in eerste instantie dus niet meer accepteerden. Voor zover ik weet is er nog niet veel bekend over de vraag hoe een moedereend haar jongen herkent: op het gehoor, reuk of op het gezicht?

Deze twee waarnemingen zijn een aanwijzing dat het herkennen van haar eigen jongen nog al eens te wensen overlaat. Om meer te weten te komen over dit vraagstuk zijn wij mijns inziens genoodzaakt om alleen uit te gaan van toevallige waarnemingen. Daarom verzoek ik iedereen, die ervaringen heeft over dit onderwerp, deze ter publicatie te geven aan de redactie van 'Het Vogeljaar'!

■ H. Peter Braam, Chopinlaan 123, 4384 KX Vlissingen.

Eendenmoeder verlaat tijdelijk haar jongen

Al enkele malen ben ik jongen van de Wilde Eend tegengekomen zonder dat er in de omgeving een moeder te bespeuren viel. Steeds was ik zeer verbaasd over het feit dat de jonge eendjes niet heftig piepten, hetgeen ze in een 'normaal' geval behoren te doen.

Op 17 mei 1982 werd alles mij echter duidelijk, tijdens het bekijken van een moedereend in de omgeving van Middelburg. De hele club lag lekker te dutten aan de rand van een bouwland. Plotseling stond de moedereend op en scharrelde wat in het rond. Enige tijd later begon ze heftig te kwaken met haar kop hoog opgericht. Opeens ging ze op de wieden om enkele honderden meters verderop in een brede watergang te landen. Haar jongen (7 in totaal) bleven ondertussen rustig zitten, alsof er niets aan de hand was. Na ruim vier minuten kwam ze terug en voegde zich weer bij haar jongen.

Uit bovenstaande waarneming blijkt dat de moedereend door haar gedrag en waarschijnlijk tevens door het kwaken haar jongen duidelijk weet te maken dat ze er eventjes vandoor gaat. Sindsdien heb ik het nog enkele malen kunnen waarnemen, waarbij ik het geluid als volgt genoteerd heb: Een luid, herhaald 'quáák-quak, quáák-quak'.

De reden waarom de moedereend haar jongen verliet was, in alle gevallen dat ik het kon nagaan, om zich te wassen. Daar er, voor zover ik kon nagaan, weinig tot niets van dit gedrag in de literatuur vermeld is, leek het mij de moeite waard deze waarneming te publiceren.

■ H. Peter Braam, Chopinlaan 123, 4384 KX Vlissingen.

Trekvogelonderzoek in West-Afrika

Op 20 november 1982 vertrok een team van vier Nederlanders, (J. van Beuren, dr. E.P.R. Poorter, ing. J.P.H. de Waard & drs. L. Zwart), voor een periode van drie maanden naar West Afrika voor onderzoek van trekvogels.

Het doel van de reis, waarbij achtereenvolgens Guinee-Bissau, Senegal, Gambia en Mauretanië zullen worden bezocht, is na te

gaan in welke situatie bekende en nog niet of nauwelijks onderzochte water- en moerasvogels verkeren. Dit met in verband met de betekenis van deze gebieden van trekvogels uit West Europa en Noordwest Azië.

Het concentratiepunt van onderzoek is Guinee-Bissau, in ornithologisch opzicht nog vrijwel terra incognita. Guinee-Bissau is rijk aan riviermondingen, estuaria en mangrove-moerassen, terwijl rond een eilandenarchipel een zeer uitgestrekt waddengebied ligt. Waarschijnlijk spelen de zoute, brakke en zoete wateren, slikbanken en moerassen van Guinee-Bissau een sleutelrol in het voortbestaan van een aantal trekvogelsoorten, met name voor Rosse Grutto's en Krombekstrandlopers uit Noord-Eurazië. Er zijn ook aanwijzingen over het voorkomen van grote aantallen Lepelaars en Grutto's uit onder meer Nederland.

Aan het onderzoek in de verschillende terreinen zullen uitgebreide luchtverkenningen vooraf gaan. Binnen enkele weken zal vanuit Nederland een compleet uitgeruste landcruiser naar West-Afrika worden verscheept voor vervoer ter plaatse. In Guinee-Bissau zijn weinig wegen, terwijl brandstof voor de auto en de buitenboordmotor geregeld vanuit Senegal zal moeten worden aangesleept.

Naast onderzoek zal filmdocumentatie plaatsvinden, ter ondersteuning van fondswerving door het Wereld Natuur Fonds voor acties ten behoeve van het veiligstellen van trekvogelgebieden in Guinee-Bissau.

Nestkast voor Steenuilen

In 'Het Vogeljaar' 24 (6) : 323, 1976, werd een schets gepubliceerd van een nestkast van het type 'Burgfried' voor Steenuilen.

In de afgelopen jaren heb ik een zestal van deze kasten opgehangen en noteerde de volgende soorten als broedvogel: Kauw, Spreeuw, Koolmees, Ringmus, Steenuil en Holenduif.

Pas in 1982 broedden voor het eerst 2 paren Steenuilen en 1 paar Holenduiven in dit type. De Holenduiven gebruikten een kast met een opening van 8.5 x 8.5 cm. In dit geval duurde het dus enkele jaren voor de Steenuilen in de kasten gingen broeden. Men moet de moed dus niet al te gauw opgeven!

In verband met de controle verdient het aanbeveling de voorwand draaibaar te maken door het aanbrengen van een pianoscharnier aan de bovenzijde. Het geheel dient te worden afgedekt met dakleer.

■ D. Westra, Keizer Hendrikstraat 14, 6901 Zevenaar.

Vogelvrije vrienden

In alle landen van de Europese Gemeenschap worden verschillende vogelsoorten met uitserven bedreigd. Het is een van de taken van de instellingen van de Gemeenschap om dit tegen te gaan door maatregelen op te leggen ter bescherming en instandhouding van de vogelstand.

Daarom werd op 2 april 1979 een Europese

richtlijn opgesteld inzake 'het behoud van de vogelstand', die op 6 april 1981 van kracht werd. De Europese Commissie ziet toe op de uitvoering van de richtlijn en moet de weerspannige Lid-Staten tot de orde roepen en indien nodig een inbreuk-procedure aanspannen tegen deze landen.

Kortgeleden ontstond er grote opwinding onder talrijke leden van het Europees Parlement toen hun ter ore kwam hoe vogels in de Gemeenschap behandeld worden. Zij protesteerden bij de Europese Commissie omdat naar hun mening de richtlijn niet op de juiste wijze wordt nageleefd. Het zijn met name de Duitsers Meinolf Mertens en Ursula Schleicher, de Italiaanse Vera Squarcialupi en de Nederlander Hemmo Muntingh die de kat de bel hebben aangeboden.

Het gaat hier om een aantal problemen van zeer uiteenlopende aard. De vogels worden in de eerste plaats bedreigd door de vervuiling. Maar de vaak wrede jachtmethoden en de nalatigheid van sommige Lid-Staten zijn eveneens belangrijke factoren. Zo stierven onlangs honderden zangvogels en kiekendieven in de omgeving van het meer van Constanza in de Bondsrepubliek Duitsland. Onderzoek wees uit dat de vogels dodelijke doses endrine-koolwaterstof op chloorbasis hadden ingenomen, een stof met een scheikundige samenstelling die in de buurt komt van DDT. Een ander voorbeeld: kortgeleden werd de Commissie opmerkelijk gemaakt op het feit dat de Franse regering toestemming had verleend tot een verlenging van het jachtseizoen op de lijsters tot de broedperiode.

Bovendien blijft er het jachtseizoen op de Tortelduif in de maand mei geopend, tijdens de voorjaarsrek.

Bepaalde jachtmethoden zijn trouwens uiterst aanvechtbaar. Een praktijk die herhaaldelijk wordt toegepast bestaat uit het lokken van Houtduiven door boven in de bomen andere Houtduiven te bevestigen die men eerst de ogen heeft uitgestoken.

Ten slotte blijkt dat bepaalde landen hun wetgeving nog niet aan de Europese richtlijn hebben aangepast. Dit is vooral het geval in Italië en België, de Europese Commissie heeft een inbreuk-procedure aangespannen tegen deze landen en kan uiteindelijk de zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap.

In de toekomst wil de Commissie nog verder gaan. Zij wil de maatregelen voor het behoud en de bescherming van alle diersoorten, die met uitsterven bedreigd worden, versterken. En dan gaat het om talrijke diersoorten.

Uit Eurofocus 32/82, bladzijde 5.

Aangeboden

Mamya 645 Teelens 500 mm 5.6 — geheel nieuw met fabrieksgarantie, in lederen foudraal.

Telefoon 's avonds: 03430 - 3330.

Het gebruik van enkelvoudig nylon vissnoer op viskwekerij als afweer tegen meeuwen

Het verlies aan vis door vogels vindt telkens weer plaats en in sommige gevallen is het een ernstig probleem voor vele viskwekerijen, vooral bij die, welke een intensieve kweekmethode toepassen. In de loop der jaren zijn tal van afweermethoden toegepast om deze verliezen tegen te gaan, zoals voetzoekers, netten, regelmatige ontploffingen, afdekmogelijkheden en vuurwapens, de meeste leverden geen resultaten op. Hieronder volgt een beschrijving van een goedkope en doeltreffende manier om het roven door Zilvermeeuwen (*Larus argentatus*) tegen te gaan.

De Allegheny viskwekerij ligt in Noordwest-Pennsylvania vlak bij de Kinzwa Dam over de Allegheny rivier. De kwekerij heeft veel last van visetende meeuwen, vooral gedurende de voorjaars- en najaarsrek. Vroegere pogingen om dit verlies tegen te gaan door het gebruik van regelmatige ontploffingen, afdekmogelijkheden en voetzoekers liepen op niets uit. Later werd een systeem ontworpen, waarbij enkelvoudig nylon vissnoer met 50 pond trekkracht wordt gebruikt, dat in de lengte langs de kanalen wordt gespannen.

De lijn wordt aan schermen van gaas aan beide einden van de kanalen vastgemaakt met S-vormige haken. De lengte van de kanalen is 25 meter en de afstand tussen de lijnen bedraagt ongeveer 40 cm, waardoor de meeuwen niet tussen de lijnen op het water kunnen landen. De lijnen hangen ongeveer 20 cm boven het water. Het geregelde onderhoud van de bakken en het controleren van de grootte van de vis kan plaatsvinden zonder de lijnen te verplaatsen. Ingewikkelder werkzaamheden, zoals het meten en verplaatsen van vis kan gebeuren door de S-haken te verplaatsen op het scherm of de lijnen helemaal weg te halen van de bakken waar men bezig is. Als men klaar is, kan men de haken weer vastzetten op de gewenste breedte. Deze werkwijze voldoet nog steeds na meer dan een jaar in gebruik geweest te zijn.

David E. Ostergaard, U.S. Fish and Wildlife Service, Allegheny National Fish Hatchery, Warren, Pa. 16365 in 'Use of Monofilament Fishing Line as a Gull Control' in Prog. Fish-Cult. 43 (3): 134, juli 1981.

(vertaling dr. J. de Lange).

Meer albino Scholeksters

In 'Het Vogeljaar' 30 (2) : 106-107, 1982 bericht Rein Schut dat hij in 1967 een albino Scholekster als nestjong ringde. Uit het feit dat een ander, eveneens albino, jong uit het zelfde nest in de herfst van 1967 geschoten werd in Frankrijk en dat de eerste Scholekster alleen 's zomers in zijn gebied aanwezig is, leidt hij af dat zijn albino elk jaar overwintert in het zuiden. Hij claimt tevens, dat waarnemingen van een geringde witte Scholekster vrijwel zeker betrekking zullen hebben op deze, door hem geringde vogel.

Wij denken echter, dat deze albino niet jaarlijks naar het zuiden trekt. Niet alleen komt deze vogel al 14 jaar achtereenvolgens ongeschonden terug van de trek, maar ook is het zo, dat Scholeksters die naar Frankrijk trekken voornamelijk onvolwassen dieren zijn (eigen waarneming), terwijl meer dan de helft van alle Noordwesteuropese Scholeksters in de Waddenzee of het Delta-gebied overwinteren. De kans is zeer groot dat deze geringde albino één van deze gebieden jaarlijks aandoet: ± 90% van de totale populatie van 560.000 Scholeksters komt in de herfst samen in de Waddenzee (Smit & Wolff 1981), terwijl op de Wadden en in de Delta samen bijna 300.000 exemplaren overwinteren (Glutz von Blotzheim et al. 1975).

Als ook deze, inmiddels volwassen, Scholeksters aan onze kust overwintert, is hij daar zeker niet de enige albino. In het waddengebied hebben wij tenminste vier verschillende albino Scholeksters gevonden; in het Delta-gebied leven er zeker vijf (mededeling Peter Meiningner).

De Scholekster van de heer Schut is ook niet de enige geringde albino. De zeer bekende witte Scholekster van het Westerse Veld op Vlieland werd 12 augustus 1976 geringd door H.M. van Eck en nog dit jaar gecontroleerd door C. Swennen (NIOZ), en - met ring - gefotografeerd zie ook 'Het Vogeljaar' 29 (3) : 139, met een foto van Henk de Mari, waarop de ring te zien is).

In het Delta-gebied vliegt sinds kort ook een geringde albino rond. Op 17 augustus 1982 werd bij Kats (Noord-Beveland) door C. Swennen een adulte albino geringd. Dit dier heeft, evenals de Vlieland albino, normaal gekleurde, rode poten, maar niet de normale rode

oogkleur zoals de Vlieland-vogel en de albino van de heer Schut wel hebben, maar ogen met een grijze iris.

Ook in Friesland kent men geringde albino Scholeksters. Een in 1976 bij Joure als adult op het nest geringd exemplaar werd dit jaar dood langs de rijksweg tussen Joure en Sneek gevonden. Op 18 en 20 juni 1982 werden door mr. J.A. de Vries twee witte nestjongen geringd: een bij Wijns en een bij Repterkerk. Beide jongen zijn uitgevlogen en hebben in tegenstelling tot de volwassen albino's grijzige poten (med. mr. J.A. de Vries). Dit verschil kan nog zeker twee jaar in het veld gezien worden.

Van de Vlieland albino weten wij dat hij het hele jaar door op Vlieland blijft; van de Zeeland-vogel weten wij dit nog niet. Zolang wij deze informatie nog niet hebben, kunnen waarnemingen van een geringde, adulte albino Scholekster buiten Vlieland dus betrekking hebben op zowel de vogel van de heer Schut, als op de Zeeland-albino. Zekerheid over de identiteit kan alleen worden verkregen, als de oogkleur kan worden vastgesteld. Waarnemingen uit het gebied, waar de albino van de heer Schut geringd is, zullen vrijwel zeker op deze Overijsselse vogel betrekking hebben. Maar waarnemingen uit het overwinteringsgebied moeten voorzichtiger bezien worden.

■ M.F. Leopold & E.C.L. Martelijn, NIOZ-Texel, postbus 59 1790 AB Den Burg.

LITTERATUUR

- Glutz von Blotzheim, U.N., K.M. Bauer & E. Bezzel (1975): Handbuch der Vögel Mitteleuropas 6: Charadriiformes I.
Smit, C.J. & W.J. Wolff (1981): Birds of the Wadden Sea. Final report of the section "Birds" of the Wadden Sea Working Group.

Deze geringde albino Scholekster werd op 27 januari 1982 gevangen, gecontroleerd (= ring aflezen) en gefotografeerd op Vlieland (met behulp van een kanon-net op de hoogwatervluchtplaats bij de Lange Paal). De vogel werd vervolgens weer vrijgelaten en is door ons in mei 1982 weer op Vlieland gezien.

Foto: Mardik Leopold.

